

HOE KEER JE NEGATIEVE GROEPSDYNAMIEK?

Nieuwe uitgave van Klasse(n)Kracht® verschenen

Iedere ervaren leerkracht treft weleens een onhandelbare klas. Zelfs al heb je de nodige kilometers op de teller en beschik je over ruime ervaring, soms krijg je de negatieve energie niet omgedraaid. Wat nu? Blik op oneindig en wachten tot het jaar voorbij is? Of – erger nog – jezelf ziek melden? Waarom zou je? Met de tools van Klasse(n)Kracht® verander ook jij de groepsdynamiek.

TEKST EN FOTOGRAFIE MARTIN VAN ROOIJ ILLUSTRATIES CHANTAL VERMEER

Ben je gek geworden? Je hebt het te hoog in je bol. Je denkt dat je alles kunt, maar zo is het niet.” Toen Jelly Bijlsma haar vader vertelde dat ze stopte met haar baan bij de bank en de pabo ging doen, kreeg ze diens handen bepaald niet op elkaar. Jelly: “Ik ben opgegroeid in Uitgeest, in Noord-Holland, maar geboren in Hitzum, een dorp bij Franeker. Mijn ouders kwamen uit Friesland. Mijn vader was vanaf zijn dertiende boe-

renknecht. Hij zou graag zelf boer zijn geworden, maar had daar nooit de middelen voor. Hij verhuisde met zijn gezin naar Noord-Holland om te gaan werken bij Hoogovens – het huidige Tata Steel – maar hij werd niet gelukkig van dat werk. Zijn hart lag in de landbouw. Op een gegeven moment ging hij naast zijn baan bij Hoogovens als knecht bij een boer werken. Niet omdat het moest, maar omdat hij dat leuk vond. Hij werkte zestig tot tachtig uur per week. ‘Arbeid adelt’, vond hij. Hij wilde niet dat ik ging studeren. Ik had toch een baan? Dat ga je toch niet inruilen voor school?”

Voordat we met
Klasse(n)Kracht
begonnen was het een
puinzooi in onze groep.

VERBAZING

Met terugwerkende kracht verbaast Jelly zich zelf ook over haar keuze voor het onderwijs destijds. “Toen ik op de havo zat, vond ik onderwijs saai, onder meer omdat ik nooit had geleerd om te leren. Waar ik wél goed in was, was een grote bek opzetten. Ik was een lastige leerling, echt iemand die de sfeer in de klas ver-

peste. Ik was niet sociaal, te rechtstreeks en soms ronduit bot, had weinig vriendinnen en werd geregeld uit de klas gezet. Ik snapte het hele sociale verkeer gewoon niet. Verder leren? Voor geen goud! Ik wilde gaan werken, tot teleurstelling van een van mijn docenten. Die vond het jammer. Hij zei: ‘Jij hebt nog niet half door wat jouw mogelijkheden zijn.’”

Dus ging Jelly, vers van de havo, meteen aan het werk en wel bij de Nederlandsche Middenstandsbank (NMB, in 1989 gefuseerde met ING). “Ik dacht: ik begin onderaan en ga dan als een speer omhoog. Ik begon met eenvoudig administratief werk. Toen ik dat na twee weken onder de knie had, stapte ik naar mijn leidinggevende met de vraag wat het volgende was wat ik nu kon gaan leren. Maar zo werkte het niet. Ik werd geacht dat werk tot in lengte van jaren te doen. Dat was een lelijke streep door de rekening.”

⌋ Vervelend gedrag is vaak een schreeuw om aandacht. ⌋

SAAI

Wat volgde, was een tijd van jobhoppen, maar geen enkele baan beviel. “Op een bepaald moment raakte ik in gesprek met iemand die de pabo deed en daar heel enthousiast over was. Ik dacht: misschien is dat iets. Ik ben toen de pabo in Amsterdam gaan doen. Mijn eerste baan als juf was in Amsterdam-Oost op De Pool, die tegenwoordig de Alan Turingschool heet en vaak op een positieve manier in het nieuws is. Die school had een pittige populatie met veel kinderen uit sociaal en economisch zwakkere milieus. Terwijl ik werkte, begon ik een studie pedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam, met orthopedagogiek als specialisatie.”

GEBOEID DOOR GROEPSDYNAMIEK

Er volgden banen op diverse plekken in het land, onder andere bij het Advies- en Begeleidingscentrum (ABC) in Amsterdam, de Katholieke Pabo in Zwolle, schoolbegeleidingsdienst MHR in Bodegraven en KPC in 's-Hertogenbosch. “Voordat ik in Bodegraven ging werken had ik altijd gewerkt met kinderen met gedragsstoornissen (cluster 4). Steeds moest ik leerkrachten ervan overtuigen dat ze deze kinderen echt konden begeleiden. Daar hadden ze soms helemaal geen zin in. Ze waren die kinderen soms liever kwijt dan rijk.” In Bodegraven kreeg Jelly voor het eerst te maken met een moeilijke groep. “Dat vond ik fascinerend: een

Jelly Bijsma, auteur van Klasse(n)Kracht®, is gefascineerd door moeilijke groepen.

hele groep, ontregeld door pakweg drie kinderen die erin slaagden medestanders te vinden. Die dynamiek vond ik razend interessant. Bovendien had de leerkracht zélf nu een duidelijke leervraag.”

In 2012 begon Jelly haar eigen bedrijf ‘Klasse(n)Kracht’. Drie jaar later verscheen het gelijknamige boek, waarvan onlangs een geactualiseerde versie uitkwam. “Mijn boek bestaat uit drie delen. Deel 1 behandelt vragen als: wat is groepsdynamiek, hoe werkt het en hoe kan het tegen je werken? Deel 2 gaat over de door mij ontwikkelde aanpak van Klasse(n)Kracht en deel 3 gaat over casuïstiek: mijn ervaringen met de groepen die ik heb begeleid.”

NIET INGEWIKKELD

In feite zou Jelly een boek kunnen schrijven over keten en leerkrachten de gordijnen in jagen. “Ik heb het allemaal gedaan en was op de havo voor sommige docenten een lastige puber. In feite heb ik alles wat ik in mijn boek beschrijf aan negatieve groepsdynamiek ofwel zelf gedaan als kind of opgetekend uit de mond van de leerkrachten die ik heb gecoacht.” Het is dus een heel persoonlijk boek geworden. Jelly: “Ik vond het onderdeel zijn van een groep niet gemakkelijk. Ik snapte vaak niet hoe het werkte. Ik denk dat mijn fascinatie voor ‘moeilijke’ groepen daar ook vandaan komt. Ik begin het zo langzamerhand allemaal door te krijgen. We richten ons vaak op de bovenstroom, terwijl het allemaal gebeurt in de onderstroom. Daar is hulp bij nodig. Ik ben een aantal keren flink onderuit gegaan. Het heeft me veel

Met Klasse(n)Kracht kun je de negatieve groepsdynamiek in een klas omdraaien.

geleerd over wie ik ben en hoe ik me verhoud tot anderen. Maar het heeft me ook veel meer inzicht gegeven in de onderstroom bij mezelf en bij anderen.”

Jelly besloot haar ideeën een kapstok te geven in de vorm van een acroniem, een woord dat wordt gevormd door de beginletters van ‘onderliggende’ woorden. Dat woord is RESPECT. “Het woord respect dekt an sich de lading van mijn verhaal goed, want respect is de basis van mijn methode. Vervolgens ben ik gaan kijken naar wat ik allemaal doe en dat kon ik prima kwijt in die letters.”

RESPECT

- R**: Regie voeren op Regels, Routines en Rituelen. Sta samen met je klas stil bij wat je wilt zijn. Bijvoorbeeld: een fijne klas waar hard wordt gewerkt maar waar ook ruimte is voor plezier.
- E**: Erbij horen. Ieder kind wil erbij horen. Ook het kind dat zich onmogelijk gedraagt. Juist dat kind! Vervelend gedrag is vaak een schreeuw om aandacht.
- S**: Samenwerken en Samenspelen, om de onderlinge verhoudingen te versterken.
- P**: Persoonlijk meesterschap van de leerkracht.
- E**: Energie, aandacht en concentratie.
- C**: Contact en Communicatie, met de klas en met individuele leerlingen.
- T**: Trainen van vaardigheden.

De coaching die Jelly verzorgt, begint altijd met de eerste drie letters: RES, ook in die volgorde. “De P van persoonlijk meesterschap is tevens de middelste letter van respect. De spil kortom, zoals de leerkracht de spil is van mijn aanpak. Ter versterking van de rol van de leerkracht nemen we hem mee in een aantal modellen, bijvoorbeeld kernwaarden, transactionele analyse en het *functional fluency*-model. De P fietst daarom zo’n beetje overal doorheen en komt in elke bijeenkomst wel aan de orde. De E, C en T ten slotte hebben geen vaste plek in de hiërarchie en komen ter sprake als het uitkomt.”

EINDE AAN PUINZOOI

Klasse(n)Kracht zet leerkrachten – zoals de titel al doet vermoeden – weer in hun kracht. Jelly: “Sommige kinderen kruipen onder je huid; daar kun je als leerkracht heel primair op reageren, terwijl professionele afstand nodig is om te begrijpen wat een leerling nodig heeft om hem goed te kunnen begeleiden. Mijn aanpak creëert die benodigde professionele distantie. En hij werkt. Leerkrachten zijn er enthousiast over, maar ook leerlingen. Onlangs kreeg ik van een van mijn trainers een compliment doorgegeeld van een meisje uit een groep 5/6. Ze zei: ‘Ik wil Klasse(n)Kracht bedanken, want voor we met Klasse(n)Kracht begonnen was het een puinzooi in onze groep.’ Ik ben toen nagegaan waar die ‘puinzooi’ uit bestond. Dat was elkaar uitschelden, klikken, elkaar trappen, brutaal zijn, vervelende opmerkingen maken en heel veel ruzie onderling.”

De bemoedigende opmerking van die ene leraar ben ik nooit vergeten.

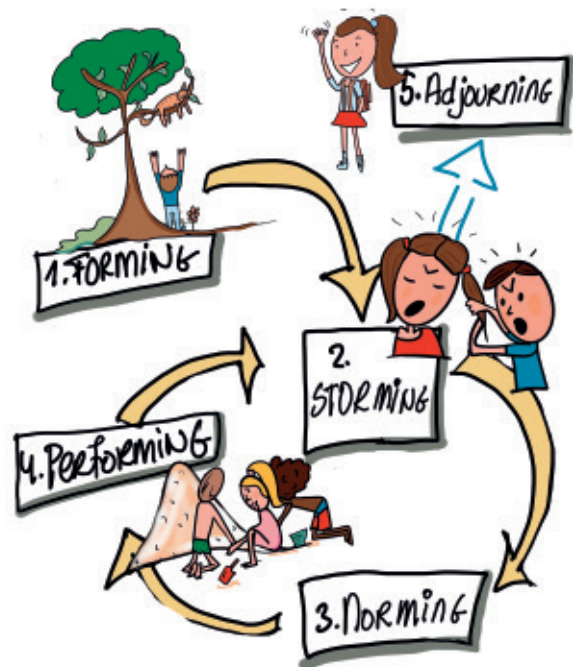
Leerkrachten in het basisonderwijs kunnen met Klasse(n)Kracht de negatieve groepsdynamiek in hun klas omdraaien. Dat is in het belang van iedereen. Jelly: “Allereerst: leerlingen komen niet tot leren als er in de groep steeds gedoe is. Dat vreet energie. Niet alleen bij de leerlingen trouwens, ook bij de leerkracht. Je zult de leerkrachten de kost moeten geven die thuiszitten omdat ze hun groep niet aankunnen. Dus ook de schooldirecteur heeft er belang bij dat de leerkracht weer de regie over de groep krijgt.” Volgens Jelly wordt er soms te lang gewacht met het ondersteunen van leerkrachten die kampen met een onhandelbare klas. “Soms krijgen ze te horen: ‘Pak ze maar flink hard aan en wees streng.’ Maar

daar los je het niet mee op. En er is geen leerkracht die op de pabo heeft geleerd hoe je zo'n klas moet aanpakken en hoe je regie voert.”

Leerkrachten zijn enthousiast over het boek en over de Klasse(n)krachttrainingen, aldus Jelly. “Ze vinden het fijn dat er veel voorbeelden en veel tools in het boek staan. Veel leerkrachten herkennen zichzelf en de situaties die in het boek worden beschreven. Verder vinden ze dat het boek prettig geschreven is.” Jelly is ervan overtuigd dat als een leerkracht over de basisvaardigheden voor klassenmanagement beschikt, hij of zij ook in staat is een pittige groep te managen. “Het ligt niet aan hen. Het ontbreekt ze gewoon aan kennis over het proces van groepsdynamiek en ze hebben de tools niet om de dynamiek in een lastige groep te veranderen. Met dit boek, desgewenst ondersteund met trainingen, lukt dat wél.”

TROTS

Een havist in Uitgeest die het bloed onder de nagels van haar leerkrachten vandaan haalde en een bloedhekel had aan leren, rondde uiteindelijk een universitaire studie af en werd een succesvolle ondernemster. Op zich al een verhaal voor een goed boek. Jelly: “Ik heb nog eens geprobeerd wie die leerkracht was die zei dat ik veel meer in mijn mars had dan ik zelf dacht. Ik heb hem niet kunnen vinden, maar zijn opmerking ben ik nooit vergeten. Ik

Groepsvorming bestaat uit verschillende fasen.

heb hem opgeslagen, voor de rest van mijn leven. Sindsdien denk ik stevast als ik aan iets nieuws begin wat ik eng vind: misschien kan ik het wél.” En haar vader? Jelly: “Hij is zestien jaar geleden overleden en heeft niet gezien dat ik mijn eigen bedrijf ben gestart, een boek heb geschreven en trainingen geef. Ik denk dat hij trots zou zijn.”

GRATIS E-BOOK EN HANDZAAM BOEK

Wil je meer weten over Klasse(n)Kracht®?

Download het gratis e-book ‘Omgaan met storend gedrag’ via de QR-code.

Ga je voor de volledige, geactualiseerde versie van Klasse(n)Kracht, dan krijg je een reeks concrete tools aangereikt om een stevig fundament met je groep te bouwen. Je speelt niet langer een *bijrol* in het groepsproces maar wordt de *regisseur* ervan, met een aanpak die al talloze keren heeft aangetoond te werken!

De versie van 2024 is geactualiseerd en gaat dieper in op het ‘onderwaterprogramma’ van de groep: het ietwat schimmige gebied van onderlinge verhoudingen die soms niet kloppen, maar waar niet over wordt gesproken.

Het boek *Klasse(n)Kracht: met RESPECT voor de klas* is verkrijgbaar via www.leuker.nu.

e-book

Scan me

leuker.nu

Scan me